

Katarzyna Łukaniszyn

Rola organizacji mniejszości niemieckiej w rozwoju społeczno-gospodarczym i integracji społeczeństwa województwa opolskiego

Studia Politicae Universitatis Silesiensis 9, 205-226

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Katarzyna Łukaniszyn

Rola organizacji mniejszości niemieckiej w rozwoju społeczno-gospodarczym i integracji społeczeństwa województwa opolskiego

Abstract: The influence of the German organizations and societies on the social-economic development of the Opole district as well as on the integration of the Opole community

The goal of this article is to show the implications of German organizations and societies for the social-economic development of the Opole region as well as the influence of those organizations on the integration of the Opole community within for example the bilingual education system, support social facilities such as community centers, libraries, schools, “kindergartens” and hospitals.

The political turning-point, that took place in Poland in 1989, as well as the accession of Poland to the European Union have caused the acknowledgement of rights of the national minorities in Poland. The German community nowadays constitutes the biggest and an essential national minority in Poland, and the most prevalent part of it inhabits chiefly the rural areas of the central-eastern part of the Opole district, where the Germans live from generation to generation. The “acclimatization” of the German minority in the Opole region after the Second World War has persisted for many years. At the present time the German community forms an integral element of the Opole district in the economic, social, cultural and political dimension.

Key words: social-economic development, support of social facilities, German minority, integration

Wstęp

Przełom polityczny, jaki miał miejsce w 1989 roku, oraz wstąpienie Polski do struktur Unii Europejskiej zaowocowały uznaniem praw mniejszości naro-

dowych. Obecnie mniejszość niemiecka stanowi największą grupę mniejszościową w Polsce, a przeważająca jej część zamieszkuje tereny województwa opolskiego. Z tego powodu Opolszczyzna postrzegana jest jako region specyficzny i wyjątkowy, gdzie stykają się i przenikają kultura polska i niemiecka. Oba narody miały największy wpływ na kształtowanie się obrazu kulturowego województwa opolskiego. Fakt zetknięcia się i wymieszania różnych grup ludności o odmiennym pochodzeniu i odmiennych tradycjach przyczynił się do występowania różnic w poziomie rozwoju ekonomicznego i społecznego w województwie opolskim. Dlatego też procesy integracyjne występujące wśród mieszkańców regionu opolskiego były skomplikowane i dotyczyły wielu aspektów życia. Jak pisze Robert Radziński: „Proces nawiązywania nowych więzi społecznych jest stosunkowo powolny. Czynniki kryzysogenne są więc silne, a bezkonfliktowy rozwój jest trudny”¹.

Organizowanie się mniejszości niemieckiej na Opolszczyźnie po II wojnie światowej dokonywało się przez wiele lat. Dzisiaj ludność pochodzenia niemieckiego stanowi integralny element życia regionu opolskiego w wymiarze ekonomicznym, społecznym, kulturowym i politycznym.

Obecnie można sądzić, że region opolski stanowi najbardziej europejski region Polski, w którym takie elementy, jak wielokulturowość, otwartość na inne narody oraz tolerancja wobec mniejszości, tworzą tożsamość regionalną społeczności tego regionu. Natomiast pozostanie ludności pochodzenia niemieckiego na terenach polskich oraz uznanie jej praw jako mniejszości narodowej należy interpretować jako formę oddziaływania przeszłości na teraźniejszość i przyszłość.

W tym miejscu autorka chciałaby zwrócić uwagę na problemy terminologiczne pojawiające się w niniejszej pracy, czyli: „ludność autochtoniczna”, „śląska ludność rodzima”, „ludność pochodzenia niemieckiego” oraz „ludność z podwójnym obywatelstwem” (lub prawem do niego). Przez wskazaną grupę autorka rozumie tych mieszkańców województwa opolskiego, którzy legitymują się niemieckim pochodzeniem ze względu na swoje urodzenie, a co za tym idzie — mają niemieckie obywatelstwo lub prawo do jego uzyskania. Należy jednak zwrócić uwagę na rozbieżności pomiędzy śląską a opolską ludnością autochtoniczną. Ślązacy, urodzeni poza granicami państwa niemieckiego z 1937 roku, nie mają prawa do niemieckiego obywatelstwa. Mimo że obie grupy pod względem wielu cech są do siebie podobne, to nie należy traktować ich jako tożsamy. Z kolei jak pisze Zbigniew Kurcz, obecnie mniejszość niemiecką tworzą następujące kategorie ludności: etniczni Niemcy, którzy pozostali w przedwojennym miejscu zamieszkania; potomkowie częściowo spolonizowanych kolonistów niemieckich, którzy

¹ R. Rauziński: *Współczesne migracje zagraniczne na Śląsku Opolskim. Aspekty demograficzne i społeczne*. Opole 1999, s. 11.

w kolejnych pokoleniach zadeklarowali się jako Niemcy; folksdojczce oraz ich dzieci i wnuki; osoby przekonane o swym niemieckim pochodzeniu oraz ludność rodzima. Ta ostatnia kategoria ludności częściowo przeobraziła się w mniejszość niemiecką, a złożyło się na to wiele czynników, między innymi złe traktowanie jej po wojnie przez władze wojskowe oraz administracyjne, prześladowania ze strony ludności napływowej, nieprawidłowości związane z weryfikacją narodowościową, jak również gorsze warunki życia w powojennej Polsce oraz świadczenia socjalne i standardy życia oferowane przez RFN².

Ludność „poniemiecka” w województwie opolskim po II wojnie światowej

Śląsk Opolski dopiero po II wojnie światowej po raz pierwszy znalazł się w granicach państwa polskiego. Do 1945 roku znaczna część województwa znajdowała się w granicach państwa niemieckiego, a Opole było stolicą niemieckiej rejencji opolskiej. Natomiast po II wojnie światowej tereny całej byłej rejencji opolskiej włączono do województwa śląskiego (śląsko-dąbrowskiego) z siedzibą w Katowicach, a województwo opolskie utworzone zostało w roku 1950 wskutek reformy administracyjnej³.

W roku 1945 zgodnie z przyjętymi w Poczdamie decyzjami została przeprowadzona weryfikacja ludności, w wyniku której nastąpiła gruntowna zmiana struktury etnicznej oraz kulturowej w województwie opolskim. Usunięto wówczas większość osób uznanych za obywateli niemieckich, a zamieszkujących tereny na wschód od dawnej linii rozgraniczającej obszar plebiscytowy Górnego Śląska od Rzeszy Niemieckiej⁴. Co prawda, akcja weryfikacyjna odbywała się pod hasłem „Nie chcemy ani jednego Niemca, i nie oddamy ani jednej duszy polskiej”⁵, jednak zdarzało się, że zaświadczenia o polskości dostawali Niemcy, a rodzimym Polakom odmawiano weryfikacji na przykład wtedy, kiedy funkcjonariusze UBP lub MO chcieli przejąć ich majątek⁶. W latach 1945—1950 miało miejsce wysied-

² *Mniejszości narodowe w Polsce*. Red. Z. Kurcz. Wrocław 1997, s. 97—98.

³ Ustawa z dnia 28 czerwca 1950 r. (Dz.U. Nr 28, poz. 255).

⁴ K. Heffner: *Przyjazdy z Niemiec na Śląsk Opolski w świetle procesów i powiązań migracyjnych*. „Śląsk Opolski” 1999, nr 2, s. 15.

⁵ *Ibidem*, s. 210.

⁶ W. Musialik: *Administrator Apostolski Śląska Opolskiego wobec weryfikacji ludności*. W: *Kwestie tożsamości narodowej i regionalnej na Śląsku Opolskim po II wojnie światowej*. Red. S. Senft, A. Trzecińska-Polus. „Kwartalnik Śląsk Opolski” 2004, nr 1 (50).

lenie z Polski około 3 mln Niemców, a z samego Śląska Opolskiego — 233 289 osób⁷.

Na miejsce wysiedlonej ludności niemieckiej przesiedlono ludność polską z dawnych Kresów Wschodnich oraz środkowej Polski, która to ludność nie doceniała faktu, iż mimo wielowiekowego oderwania od Polski ludność miejscowa zachowała polską mowę i obyczaje. Mieszkańcy napływowi dostrzegali natomiast wiele śladów niemieczyny, również w gwarze śląskiej. Świadczą o tym słowa Stefana Nowakowskiego: „Powiązania autochtonów z niemieczyną, widoczne wpływy językowe bardzo silnie zaciążyły na postawach osadników i repatriantów wobec ludności tubylczej. [...] Osadnicy przybywali tutaj również ze świadomością swojej wyższości wobec autochtonów, ze świadomością organizowania życia politycznego, gospodarczego i społecznego, traktując autochtonów bądź jako żywioł niemiecki, bądź jako taki, który należy dopiero wychować”⁸.

Początkowo ludność rodzima, która zamieszkiwała w dużej mierze wschodnie tereny wiejskie obecnego województwa opolskiego, aktywnie uczestniczyła w życiu politycznym i społecznym, co przejawiało się między innymi w piastowaniu przez nią stanowisk wójtów i sołtysów. Jednak z czasem udział tej ludności we władzach malał, zaczęto rozwiązywać ich organizacje i stowarzyszenia. W czasach PRL lansowana była teza o jednolitym państwie polskim, a polityka państwa dążyła do eliminacji różnic kulturowych i włączenia Ślązaków do narodu polskiego za pomocą presji asymilacyjnej oraz usuwania odmienności kulturowych. W konsekwencji spowodowało to silny opór społeczny ze strony Ślązaków. Deprecjonowanie kultury śląskiej jako przesiąkniętej niemieczyną, usuwanie pozostałości niemieckiego dziedzictwa potęgowało proces identyfikacji Ślązaków z własną zbiorowością, przywoływało niemieckie sentymenty i dystansowanie się do polskości. Wówczas w społeczeństwie polskim funkcjonowały cztery kategorie Ślązaków:

- Ślązacy uważający się za Polaków (przed II wojną światową działający w ruchu polskim — powstańcy śląscy i członkowie Związku Polaków w Niemczech),
- Ślązacy, którzy poddawali się asymilacji,
- Ślązacy poczuwający się do pewnych związków z Niemcami, którzy w kontaktach z Polakami ukrywali swoją odrębną tożsamość,
- Ślązacy, którzy otwarcie manifestowali swoją niemieckość⁹.

Każda z przedstawionych kategorii Ślązaków była inaczej postrzegana przez władze i najbliższe otoczenie. W przypadku dwóch pierwszych kate-

⁷ M. Lis: *Górny Śląsk. Zarys dziejów do połowy XX wieku*. Opole 2001, s. 214.

⁸ S. Nowakowski: *Adaptacja ludności na Śląsku Opolskim*. Poznań 1957, s. 36.

⁹ D. Berlińska: *Tożsamość i identyfikacje narodowe Ślązaków po 1989 roku*. W: *Kwestie tożsamości narodowej...*

gorii, jeśli były uległe wobec ówczesnej władzy, mogły po 1956 roku liczyć na awans społeczny. Warunkiem ich awansu było używanie języka polskiego oraz członkostwo w partii komunistycznej. Trzecia najliczniejsza grupa Ślązaków i czwarta najmniejsza narażone były na prześladowanie, którego wyraz stanowiła niechęć urzędników, dyrektorów firm, funkcjonariuszy partyjnych do przedstawicieli tej grupy Ślązaków.

Wśród ludności pochodzenia niemieckiego nastąpiło znaczne ograniczenie możliwości pielęgnowania jej tożsamości, kultury i języka, co potęgowało poczucie marginalizacji, krzywdy oraz wyalienowania. Brak uwzględnienia odmienności społecznych i kulturowych tej grupy społecznej przez państwo polskie oraz znaczne różnice w poziomie życia pomiędzy Polską, a Niemcami spowodowały emigrację tej społeczności do Republiki Federalnej Niemiec.

Pierwsza znacząca emigracja miała miejsce w latach pięćdziesiątych, w ramach tak zwanej „akcji łączenia rodzin”. Wówczas ze Śląska Opolskiego wyjechało 60 578 osób. W kolejnych latach — od roku 1961 do 2000 roku — wyemigrowało 140 957 osób¹⁰. Wyjechali ci, którzy mimo że czuli się Niemcami, po wojnie zostali zidentyfikowani jako Polacy, oraz ci, którzy od pokoleń deklarowali swoją polskość.

Jednakże trzeba podkreślić, iż pierwsze dowody uznania tożsamości ludności niemieckiej w Polsce miały miejsce w 1951 roku, gdy udzielono im prawa do stałego pobytu w Polsce. Wówczas już od roku działały podstawowe i średnie szkoły, w których uczono języka niemieckiego, wydawano niemieckojęzyczną prasę oraz prowadzono działalność społeczno-kulturalną. Oznaką poprawy sytuacji mniejszości niemieckiej było także zezwolenie przedstawicielom tej społeczności na udział w wyborach do powiatowych i wojewódzkich rad narodowych z list Frontu Narodowego w 1954 i 1958 roku¹¹. W tamtym okresie najsilniejszą niemieckojęzyczną gazetą w Polsce była ukazująca się codziennie we Wrocławiu od 1951 roku „Arbeiterstimme”¹². Przełomem dla społeczności niemieckiej w sensie organizacyjno-prawnym w Polsce było powstanie na Dolnym Śląsku w 1957 roku Niemieckiego Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego (NTSK), z siedzibą mieszczącą się w Wałbrzychu. Jednak w kolejnych latach z powodu odwilży politycznej działacze organizacji częściej myśleli o wyjeździe z Polski niż o aktywnej jej działalności. Na taką sytuację złożyło się również stanowisko władz polskich, które ograniczały działalność organizacji, pozwalając na wstąpienie do niej tylko

¹⁰ R. Rauziński: *Historyczne kształtowanie się procesów migracji zagranicznych na Śląsku Opolskim*. W: *Uwarunkowania rozwoju regionalnego województwa opolskiego ze szczególnym uwzględnieniem migracji zagranicznych*. Red. K. Heffner. Opole 2002, s. 187.

¹¹ M. Zybur: *Niemcy w Polsce*. Wrocław 2001, s. 210—211.

¹² Później przekształcona w „Die Woche in Polen”, który nie cieszył się już taką popularnością i został wycofany.

osobom narodowości niemieckiej. Ludność autochtoniczna nie miała prawa wstąpienia do organizacji, musiała być z dala od wpływów niemieckich¹³.

Pod koniec lat pięćdziesiątych z powodu narastania skali migracji z Polski, wskutek porozumienia pomiędzy polskim a zachodnioniemieckim Czerwonym Krzyżem (DRK), działalność NTSK została ograniczona.

Kolejne wyjazdy ludności niemieckiej spowodował Układ Warszawski z 1970 roku. W latach 1970—1975 Polskę opuściło około 65 tys. osób pochodzenia niemieckiego, a w wyniku podpisania w 1975 roku polsko-niemieckiego *Zapisu protokolarnego* liczbę wyjazdów z Polski do końca lat siedemdziesiątych ustanowiono na kolejne 125 tys. osób deklarujących narodowość niemiecką¹⁴.

Nie bez znaczenia był wtedy stosunek władz polskich, które dążyły do usunięcia możliwie wszystkich członków mniejszości niemieckiej, nie czyniąc żadnych ułatwień dla osób narodowości niemieckiej. Generał Wojciech Jaruzelski w 1985 roku stwierdził nawet, iż problem niemieckiej mniejszości narodowej w Polsce przestał ostatecznie istnieć. Jak pisze M. Zybur: „Swoisty polityczny *team* lat 80 stanowili w Polsce generał Wojciech Jaruzelski i wysoki hierarcha Kościoła katolickiego, prześcigając się wzajemnie w antyniemieckich oświadczeniach na temat tej mniejszości w kraju”¹⁵. W tym czasie rząd RFN postanowił uwzględnić sprawę mniejszości niemieckiej w Polsce w programie polityki wschodniej, domagając się przyznania jej praw, które przysługują mniejszościom narodowym i etnicznym. W trakcie trwania stanu wojennego nasiliły się masowe wyjazdy ludności pochodzenia niemieckiego do RFN, która otrzymała tam status „późnego wysiedleńca” — *Spätaussiedler*¹⁶, a w związku z przychylnością rządu niemieckiego, miały miejsce próby zakładania stowarzyszeń mniejszości niemieckiej.

Ślązacy, identyfikujący się z Niemcami, domagali się uznania mniejszości niemieckiej na Śląsku. Działania te wspierane były przez działaczy BdV (Związek Wypędzonych — BdV — Bund deutscher Vertriebener)¹⁷, a wiązało się to z powstawaniem niemieckich kół przyjaźni (Deutsche Freundschaftskreis — DFK). Na początku swojej działalności przeważnie liczyły

¹³ M. Zybur: *Niemcy...*, s. 212.

¹⁴ *Ibidem*, s. 217.

¹⁵ *Ibidem*, s. 218.

¹⁶ K. Heffner, B. Solga: *Praca w RFN i migracje polsko-niemieckie a rozwój regionalny Śląska Opolskiego*. Opole 1999, s. 11.

¹⁷ Związek został utworzony w 1957 r. w wyniku połączenia Zjednoczenia Ziomkostw (Vereinigung der Landsmannschaften VdL) i Związków Wypędzonych Niemców (Bund vertriebener Deutscher BvD). Związek Wypędzonych jest federacją organizacji składającą się z 21 ziomkostw zorganizowanych przez osoby deklarujące narodowość niemiecką, zamieszkałe (niezależnie od obywatelstwa) przed 1990 r. poza obecnymi granicami RFN, a także 16 związków działających na zasadzie terytorialnej w krajach związkowych Republiki Federalnej Niemiec. Obecnie Związek Wypędzonych skupia ok. 2 mln członków.

20 członków. Do ich zadań należało organizowanie spotkań w prywatnych domach, podczas których śpiewano pieśni niemieckie, recytowano wiersze oraz prowadzono dyskusje o tym, jak można nieść pomoc osobom starszym i samotnym. W 1987 roku koła działały w 30 miejscowościach Opolszczyzny i liczyły kilka tysięcy członków.

Tworzenie się stowarzyszeń i instytucji mniejszości niemieckiej oraz próby sądowego ich rejestrowania oparte było na wspólnocie interesów, poprzez określanie wspólnych celów, takich jak: walka o równy dostęp do stanowisk, edukacji, podwójne obywatelstwo i oczekiwanie pomocy ze strony RFN. Powołanie organizacji mniejszości niemieckiej w Polsce było także reakcją na brak tworzenia własnych ośrodków i brak wpływu tej społeczności na sprawy publiczne. Masowo wpisywano się na listy osób pochodzenia niemieckiego, co miało na celu zamianifestowanie stanowiska politycznego, domagano się równouprawnienia w zakresie praw kulturalnych i politycznych oraz opieki rządu niemieckiego.

Przełom polityczny, jaki miał miejsce w 1989 roku, spowodował istotną zmianę położenia mniejszości niemieckiej w Polsce. Świadczą o tym słowa premiera Tadeusza Mazowieckiego, który w swoim *exposé* stwierdził: „Chcielibyśmy, aby czuli się (członkowie mniejszości) tutaj w domu, pielęgowali swój język, a swoją kulturą wzbogacali naszą wspólnotę”¹⁸.

Możliwość pielęgnowania swojej kultury, języka i tożsamości narodowej umożliwiło podpisanie pomiędzy Polską a RFN w 1991 roku polsko-niemieckiego „Traktatu o dobrym sąsiedztwie i przyjaznej współpracy”, nazywanym „traktatem o prawach mniejszości niemieckiej w Polsce”. Posiadanie przez ludność niemiecką podwójnego obywatelstwa podkreśla, że mniejszość niemiecka ma w Polsce szczególne przywileje, gdyż formalnie kwestia ta nie jest uznawana.

Momentem przełomowym dla tworzenia się organizacji mniejszości niemieckiej w Polsce były wybory parlamentarne w 1991 roku, w których kandydaci mniejszości niemieckiej zdobyli 7 miejsc w sejmie RP oraz 1 w senacie RP. Wybory do Sejmu RP w 1993 roku przyniosły mniejszości niemieckiej także duży sukces. Mandaty poselskie uzyskało wówczas 4 kandydatów mniejszości niemieckiej.

Z kolei w wyniku wyborów samorządowych z 1998 roku w województwie opolskim mniejszość niemiecka na wszystkich szczeblach samorządu terytorialnego uzyskała 709 spośród 1961 mandatów. Posiadała wówczas większość przedstawicieli w 28 samorządach lokalnych oraz samodzielnie rządziła w 3 powiatach: opolskim ziemskim, strzeleckim i krapkowickim, mając także znaczący udział w sejmiku wojewódzkim¹⁹.

¹⁸ M. Zybur: *Niemcy...*, s. 221.

¹⁹ Wyniki ostatnich wyborów samorządowych z 2006 r. zostały zaprezentowane w punkcie 6.

Współdziałalność mniejszości niemieckiej we władzach państwowych stworzył możliwości na przezwyciężenie marginalizacji mniejszości niemieckiej, wzmacniając jej integrację z państwem polskim. Po raz pierwszy mniejszość niemiecka miała prawo do uczestniczenia w podejmowaniu decyzji na szczeblu lokalnym, regionalnym oraz do posiadania własnych przedstawicieli politycznych w polskim parlamencie.

Ostatecznie wstąpienie Polski do struktur Unii Europejskiej oraz przyjęcie ustawy z dnia 6 stycznia 2005 roku o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym spowodowało definitywnie uznanie praw mniejszości niemieckiej w Polsce.

Rozmieszczenie ludności pochodzenia niemieckiego na Opolszczyźnie

Ludność pochodzenia niemieckiego w województwie opolskim zamieszkuje w większości tereny wiejskie centralno-wschodniej części Opolszczyzny, gdzie liczebnie przeważa i żyje od pokoleń. Obszar ten wyróżnia się zurbanizowaniem, rozwiniętą infrastrukturą oraz uprzemysłowieniem.

Określenie dokładnej liczby ludności zaliczanej tylko do mniejszości niemieckiej oraz jej udziałów w poszczególnych gminach jest praktycznie niemożliwe. Po II wojnie światowej ludność pochodzenia niemieckiego stanowiła około 54% ogółu mieszkańców regionu. Należy szacować, że obecnie liczba ludności pochodzenia niemieckiego, zameldowanej w województwie opolskim wynosi około 230 tys. osób i stanowi 30% ogółu mieszkańców

Tabela 1

Szacowana liczba ludności pochodzenia niemieckiego w województwie opolskim w latach 1950—2006 (tys.)

Lata	Liczba ludności (w tys.)	Lata	Liczba ludności (w tys.)
1950	436,9	1990	374,2
1960	417,5	1995	338,0
1970	454,4	1998	330,0
1975	373,2	2001	350,0
1980	354,2	2006	320,0

Źródło: R. Jończy: *Zewnętrzne migracje ludności wiejskiej Opolszczyzny po wejściu Polski do Unii Europejskiej. Konsekwencje w kontekście sytuacji społeczno-demograficznej i regionalnego rynku pracy*. Opole—Wrocław 2008, s. 13—14.

Opolszczyzny. Natomiast masowe migracje zagraniczne tej grupy osób powodują, iż liczba ta stale maleje, co pokazuje tabela 1²⁰.

Należy zaznaczyć, że w odniesieniu do roku 1975 oraz do roku 2001 uwzględniono zmiany granic administracyjnych w województwie, w związku z czym w roku 1975 wzięto pod uwagę fakt, iż przeszło 80 tys. osób znalazło się w granicach administracyjnych innych województw, natomiast w roku 1999 do województwa włączono 6 gmin, które tworzą obecnie, wraz z gminą Zębówice, powiat oleski. Z kolei w roku 2001 wzięto pod uwagę saldo migracji zagranicznych wśród ludności pochodzenia niemieckiego oraz zgony i urodzenia w latach 2001—2004.

Liczbę mniejszości niemieckiej może obrazować jej członkostwo w organizacjach i stowarzyszeniach mniejszościowych z racji tego, iż w deklaracji członkowskiej znajduje się pytanie o przynależność narodową. Według szacunków TSKN do niemieckich korzeni przyznaje się od 200 tys. do 250 tys. mieszkańców Opolszczyzny. Natomiast liczba pełnych członków TSKN, płacących składki, to około 50 tys. (do tego należy dodać młodzież oraz osoby w wieku starszym, zwolnione z płacenia, ale także posiadające legitymacje). Szacuje się, że co czwarty lub co piąty mieszkaniec Opolszczyzny ma niemieckie korzenie. Należy jednak przypuszczać, i ewentualnie uwzględnić fakt, iż do stowarzyszeń mniejszości niemieckiej wstępują także obojętni narodowo Ślązacy, którzy w członkostwie w owych organizacjach upatrują różnych korzyści²¹. Z racji tego ustalenie rzeczywistej liczby członków mniejszości niemieckiej jest praktycznie niemożliwe.

Ze względu na to, iż podczas Narodowego Spisu Powszechnego z 2002 roku doszło do nieporozumień, a ludność pochodzenia niemieckiego często nie widziała jaką ma wpisać narodowość, kwestia Narodowego Spisu Powszechnego w 2011 roku była poruszana podczas corocznego spotkania mniejszości. Podkreślono, że do końca nie wiadomo jeszcze, jak będzie wyglądała sprawa deklarowania narodowości i przynależności do grupy etnicznej podczas spisu. Zdaniem przedstawicieli mniejszości niemieckiej powinni oni się skupić na wskazaniu narodowości niemieckiej. Natomiast najlepszym wyjściem z sytuacji byłaby możliwość wyboru dwóch narodowości, co jak twierdzi sekretarz TSKN, Rafał Bartek, lepiej będzie odzwierciedlać rzeczywistość ze względu na to, że są oni obywatelami polskimi narodowości niemieckiej²².

²⁰ R. Jończy: *Zewnętrzne migracje ludności wiejskiej Opolszczyzny po wejściu Polski do Unii Europejskiej. Konsekwencje w kontekście sytuacji społeczno-demograficznej i regionalnego rynku pracy*. Opole—Wrocław 2008, s. 13.

²¹ Ibidem, s. 90.

²² Mniejszość Niemiecka przygotowywała się do wyborów samorządowych, <http://www.wiadomosci.onet.pl>, 24.04.2010. Tekst pisany w roku, kiedy wyniki Narodowego Spisu Powszechnego nie zostały jeszcze szczegółowo opracowane.

Według Narodowego Spisu Powszechnego z 2002 roku spośród osób zamieszkałych w województwie opolskim:

- 869,3 tys. (81,6 %) osób zadeklarowało narodowość polską,
- 133,3 tys. (12,5 %) osób zadeklarowało narodowość inną niż polska,
- dla 62,4 tys. (5,9 %) nie ustalono narodowości²³.

Wśród ludności deklarującej narodowość inną niż polska:

- 106,9 tys. osób (10% ogółu ludności województwa) zadeklarowało narodowość niemiecką,
- 24,2 tys. określiło się jako Ślązacy.

Osoby należące do mniejszości niemieckiej według danych GUS (z ostatniego opracowanego spisu ludności z 2002 r.) mieszkają na terenie 50 gmin województwa opolskiego, w tym w 27 gminach, w których powyżej 20% zadeklarowało narodowość niemiecką.

Tabela 2. prezentuje procentowy udział mieszkańców poszczególnych gmin województwa opolskiego, którzy zadeklarowali przynależność do mniejszości niemieckiej.

Tabela 2

Gminy województwa opolskiego, w których co najmniej 20% mieszkańców gminy zadeklarowało narodowość niemiecką

Powiat	Gmina	Mieszkańcy należący do mniejszości niemieckiej [%]
Kędzierzyńsko-Kozielski	Bierawa	25,17
jw.	Cisek	42,94
jw.	Kędzierzyńsko-Koźle	4,37
jw.	Pawłowiczki	20,97
jw.	Polska Cerekiew	21,99
jw.	Reńska Wieś	34,93
Kluczborski	Lasowice Wielkie	37,76
Krapkowicki	Strzeleczy	42,49
jw.	Walce	32,41
Oleski	Dobrodzień	25,31
jw.	Gorzów Śląski	17,00
jw.	Olesno	23,99
jw.	Radłów	28,05
jw.	Zębowice	43,95
Opolski	Opole	2,52
Opolski	Chrzastowice	26,57

²³ Posiedzenie Komisji Mniejszości Narodowych i Etnicznych Sejmu RP. Opolski Urząd Wojewódzki 2005, s. 2.

cd. tab. 2

jw.	Dębrowa	17,19
jw.	Dobrzeń Wielki	20,85
jw.	Komprachcice	31,28
jw.	Łubniany	27,61
jw.	Opole	2,52
jw.	Murów	32,34
jw.	Prószków	30,89
jw.	Tarnów Opolski	24,34
jw.	Tułowice	1,11
jw.	Turawa	21,11
Prudnicki	Biała	42,74
jw.	Głogówek	21,83
Prudnicki	Lubrza	8,16
jw.	Prudnik	0,68
Strzelecki	Izbicko	28,39
jw.	Jemielnica	24,29
jw.	Kolonowskie	43,09
jw.	Leśnica	28,17
Strzelecki	Strzelce Opolskie	13,61
jw.	Ujazd	25,43
Głubczycki	Baborów	8,85
jw.	Branice	0,85
jw.	Głubczyce	0,36
Kluczborski	Byczyna	0,65
jw.	Kluczbork	9,99
jw.	Wołczyn	2,05
Krapkowicki	Gogolin	17,00
jw.	Krapkowice	15,12
jw.	Zdzieszowice	9,67
Namysłowski	Pokój	7,94
jw.	Świerczów	0,81
Nyski	Korfantów	6,89
jw.	Łambinowice	1,41
jw.	Nysa	0,16
jw.	Zawadzkie	18,58

Źródło: Materiał opracowany przez Opolski Urząd Wojewódzki w Opolu, na podstawie danych GUS, Opole 2008.

Wpływ stowarzyszeń i organizacji mniejszości niemieckiej na rozwój społeczno-kulturalny Opolszczyzny

Interesy mniejszości niemieckiej w województwie opolskim reprezentowało Towarzystwo Społeczno-Kulturalne Mniejszości Niemieckiej na Śląsku Opolskim (TSKMN), które zostało zarejestrowane w lutym 1990 roku. W roku 1993 zostało przekształcone w Towarzystwo Społeczno-Kulturalne Niemców na Śląsku Opolskim (TSKN) i pełni funkcję organu przedstawicielskiego mniejszości niemieckiej na Opolszczyźnie. TSKN jest najliczniejszą organizacją Mniejszości Niemieckiej w Polsce.

Celem TSKN jest „animacja i wspieranie życia kulturalnego Mniejszości Niemieckiej, rozwój niemieckojęzycznego szkolnictwa w regionie, propagowanie dwujęzyczności mieszkańców regionu, jak również wspieranie instytucji o charakterze społecznym, jak na przykład Domy Spotkań i świetlice przy DFK, biblioteki, szkoły, przedszkola, szpitale itp.”.

W jego strukturę wchodzi: 7 zarządów powiatowych, 42 zarządy gminne oraz około 330 kół terenowych (DFK — Deutscher Freundschaftskreis — Niemieckie Koło Przyjaźni) z terenów miast i gmin województwa opolskiego i okolic Lublińca w województwie śląskim. Koła terenowe DFK zrzeszone są w około 50 gminach (na 70 w województwie), a te — w 7 powiatach²⁴.

Działalność i aktywność TSKN jest wspierana przez państwa niemieckie i polskie w postaci transferu środków finansowych pozyskiwanych przez tę organizację oraz otrzymywanych z budżetów obu państw. Ponadto TSKN utrzymuje ścisłe kontakty z krajowymi i zagranicznymi organizacjami pozarządowymi. Jest także członkiem wielu organizacji, w tym Związku Niemieckich Stowarzyszeń Społeczno-Kulturalnych w Polsce (ZNSSK).

Miejscowe koła DFK oddziałują nie tylko na rozwój lokalnej aktywności wśród ludności pochodzenia niemieckiego, ale swym zasięgiem obejmują wszystkich mieszkańców regionu przez promowanie, popularyzowanie i kultywowanie języka niemieckiego oraz tradycji i kultury niemieckiej. Wpływają również na integrację z pozostałymi mieszkańcami Opolszczyzny, organizując festyny i imprezy okolicznościowe, tj. Dzień św. Marcina, *Oktoberfest*, Dzień Matki, Dni Kultury Niemieckiej, Tydzień Kina Niemieckiego, kiermasze bożonarodzeniowe. Zajmują się także organizowaniem wszelkiego rodzaju konkursów, wystaw, koncertów, lekcji języka niemieckiego, tworzeniem zespołów muzycznych i chórów, działalnością gminnych domów kultury i bibliotek. Wpływ organizacji i stowarzyszeń mniejszości niemieckiej na rozwój społeczno-kulturalny regionu opolskiego przejawia się także w oddziaływaniu mediów niemieckojęzycznych (wydawnictwo niemieckoję-

²⁴ <http://www.tskn.vdg.pl/pl/o-nas>, maj 2010.

zycznej prasy lokalnej, emisja niemieckojęzycznych audycji radiowych i telewizyjnych).

Mniejszość niemiecka działa również w zakresie realizacji polsko-niemieckiej wymiany młodzieżowej, kulturalnej oraz naukowej, organizacji systemu stypendiów, praktyk i szkoleń. Obecność i aktywność organizacji oraz stowarzyszeń mniejszości niemieckiej wnoszą także wkład w rozwój infrastruktury społecznej (rozwój szpitali) i gospodarczej w regionie.

Kolejnym aspektem działalności organizacji i stowarzyszeń mniejszości niemieckiej jest rozwój kontaktów społeczno-gospodarczych (biznesowych, partnerskich i patronackich) z innymi regionami europejskimi oraz nawiązywanie współpracy z niemieckimi przedstawicielstwami dyplomatycznymi i konsulatami.

Dzięki obecności i aktywności organizacji i stowarzyszeń mniejszości niemieckiej region opolski przejmując z Niemiec rozwiązania techniczno-cywilizacyjne, szczególnie w zakresie drobnej przedsiębiorczości, wzorców produkcji i pracy, organizacji rzemiosła i usług oraz funkcjonowania samorządów i władz komunalnych.

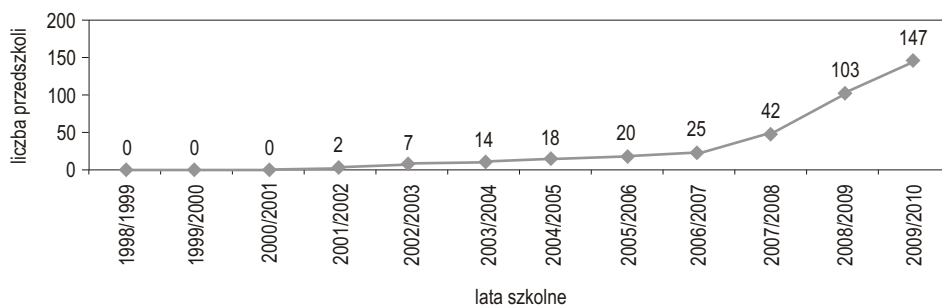
Jednym z niebagatelnych działań są także uchwały Rad Gmin dotyczące wprowadzenia dwujęzycznych tablic nazw miejscowości w języku mniejszości oraz stosowania języka niemieckiego jako pomocniczego w urzędach. W 21 gminach województwa opolskiego funkcjonuje już 263 niemieckojęzyczne nazwy topograficzne, a ich liczba rośnie. Decyzje o przyjęciu podwójnego, także niemieckojęzycznego, nazewnictwa podejmowane są na sejmiku Rady Gminy, pod warunkiem, że liczba mniejszości niemieckiej stanowi co najmniej 20% mieszkańców danej gminy, lub w wyniku konsultacji, w których za stawianiem dwujęzycznych nazw miejscowości musi opowiedzieć się ponad połowa osób. Koszty wprowadzenia dodatkowych nazw ponosi gmina, a za wymianę tablic płaci budżet państwa. Możliwość stawiania tablic dwujęzycznych, mimo związanych z tym problemów²⁵, powoduje, że region opolski postrzegany jest jako wielokulturowy, tolerancyjny wobec mniejszości, a przez to najbardziej europejski region Polski.

²⁵ Na początku dwujęzyczne tablice nazw miejscowości budziły sprzeciw i rodziły kontrowersje zarówno wśród ludności polskiej, jak i ludności niemieckiego pochodzenia, i incydentalnie zdarzało się, iż były one niszczone. Na forach internetowych można było napotkać opinie, iż „mniejszość niemiecka małymi krokami chce zniemczyć Opolszczyznę”.

Nauczanie języka mniejszości narodowej niemieckiej w szkołach i przedszkolach oraz inicjatywa tworzenia szkół dwujęzycznych w regionie

Ważnym elementem oddziaływania organizacji i stowarzyszeń mniejszości niemieckiej jest nauczanie języka niemieckiego w szkołach i przedszkolach oraz inicjatywa tworzenia szkół dwujęzycznych w regionie. Nauczanie języka niemieckiego jako języka mniejszości narodowej w szkołach podstawowych w województwie opolskim prowadzone jest od roku szkolnego 1991/1992. Nauka języka niemieckiego rozpoczyna się już w przedszkolu, gdzie dzieci uzyskują na tyle dobre kompetencje językowe, by mogły rozpocząć naukę w języku niemieckim w szkole podstawowej i kontynuować ją w gimnazjum i w szkole ponadgimnazjalnej. W nauczaniu dwujęzycznym zakłada się prowadzenie zajęć w języku polskim i niemieckim, co sprzyja zdobywaniu przez uczniów szerokich kompetencji językowych i interkulturowych. Nauka języka niemieckiego stwarza możliwość poznania kultury, historii, obyczajowości oraz funkcjonowania państw niemieckiego obszaru językowego. Obecnie, coraz więcej szkół podstawowych, gimnazjalnych oraz liceów planuje uruchomić nauczanie dwujęzyczne od przyszłego roku szkolnego (m.in. PSP nr 21 w Opolu, dwujęzyczne gimnazjum w Dobrzenu Wielkim przy Zespole Szkół w Dobrzenu Wielkim).

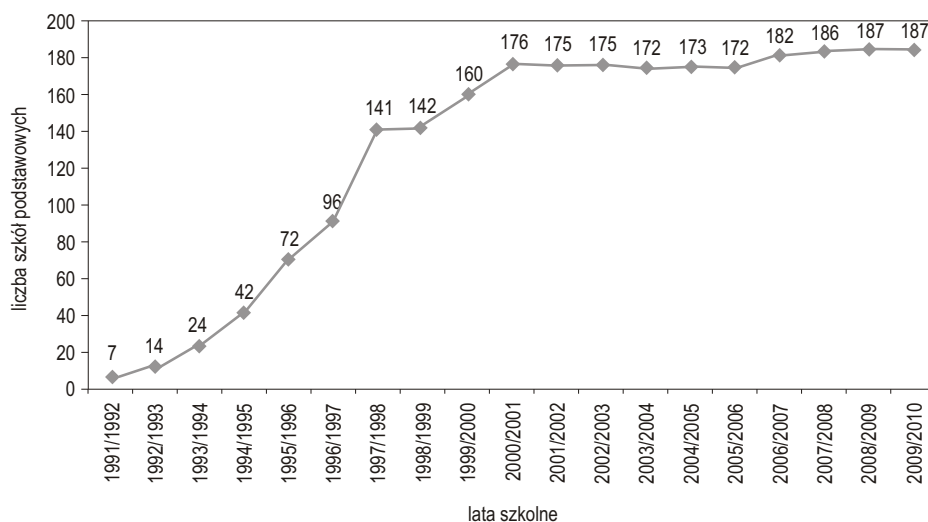
Z kolei utworzenie szkoły dwujęzycznej na Opolszczyźnie jest jednym z ważniejszych priorytetów mniejszości niemieckiej w najbliższej przyszłości. Jeszcze nie wiadomo, gdzie taka szkoła miałaby powstać, ale przewodniczący TSKN, Norbert Rasch, planuje, że powinna zacząć działać w roku szkolnym 2011/2012. Istotne jest, iż taka szkoła będzie otwarta dla wszystkich kandydatów z regionu opolskiego, a nie tylko tych pochodzenia niemieckiego.

Wykres 1. Nauczanie języka mniejszości narodowej niemieckiej w przedszkolach

Źródło: Edukacja dzieci i młodzieży mniejszości narodowej niemieckiej na terenie województwa opolskiego. Kuratorium Oświaty w Opolu, Opole 2009.

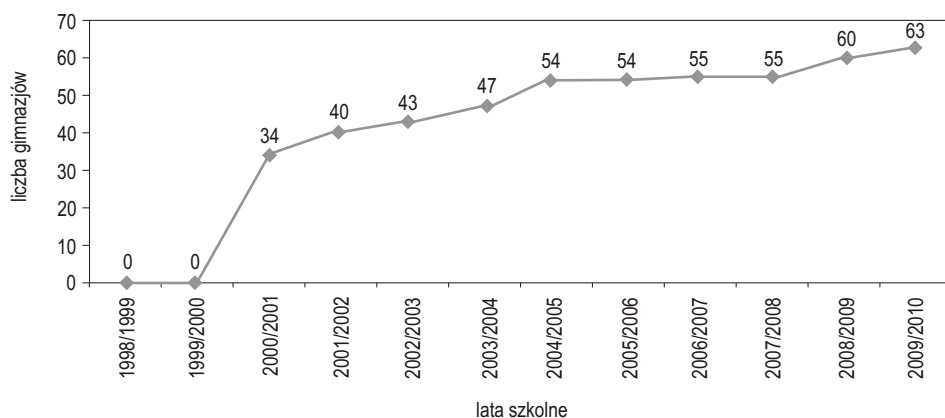
Pierwsze 2 przedszkola z nauczaniem języka mniejszości narodowej niemieckiej powstały w roku szkolnym 2001/2002. Natomiast jak wynika z wykresu 1, już w roku szkolnym 2008/2009 Opolszczyzna dysponowała już 103 takimi placówkami oraz dodatkowo 35 oddziałami przedszkolnymi, stanowiło to 30% ogółu wszystkich przedszkoli w województwie opolskim. Z kolei w obecnym roku szkolnym 2009/2010 region opolski liczy 147 przedszkoli z nauczaniem języka mniejszości narodowej niemieckiej, co stanowi 44% wszystkich placówek przedszkolnych regionu, a obejmuje 17% dzieci uczęszczających do przedszkoli na Opolszczyźnie.

Wykres 2. Nauczanie języka mniejszości narodowej niemieckiej w szkołach podstawowych
 Źródło: *Edukacja dzieci i młodzieży mniejszości narodowej niemieckiej na terenie województwa opolskiego*. Kuratorium Oświaty w Opolu, Opole 2009.

W szkołach podstawowych nauka języka mniejszości narodowej niemieckiej w formie dodatkowego przedmiotu rozpoczęła się w roku szkolnym 1991/1992, w którym utworzono 7 takich placówek. Poczynając od tego roku liczba tego typu szkół w województwie opolskim wzrasta. Jak obrazuje wykres 2, od roku szkolnego 2000/2001 nastąpiła stabilizacja, a liczba szkół do roku 2008/2009 oscylowała w przedziale od 176 do 186 podstawówek, w których nauczany jest język mniejszości narodowej niemieckiej. Natomiast w ostatnim roku szkolnym 2009/2010 liczba szkół podstawowych oferujących tego rodzaju nauczanie wyniosła 187, co stanowi 45% wszystkich szkół podstawowych w regionie, a objętych tym nauczaniem zostało 31% ogółu uczniów szkół podstawowych.

Z kolei jeśli chodzi o nauczanie dwujęzyczne, to odbywa się ono zaledwie w 3 szkołach podstawowych w regionie opolskim, a jest to spowodowane głównie brakiem odpowiedniej kadry (por. wykr. 3).

Wykres 3. Nauczanie języka mniejszości narodowej niemieckiej w gimnazjach

Źródło: *Edukacja dzieci i młodzieży mniejszości narodowej niemieckiej na terenie województwa opolskiego*. Kuratorium Oświaty w Opolu, Opole 2009.

W pierwszym roku funkcjonowania gimnazjów, w roku szkolnym 2000/2001, nauka języka mniejszości narodowej niemieckiej odbywała się w 34 gimnazjach. Z kolei w roku szkolnym 2008/2009 region opolski mógł się pochwalić już 60 takimi szkołami. W roku szkolnym 2009/2010 województwo opolskie dysponowało 63 gimnazjami z nauczaniem języka mniejszości narodowej niemieckiej, co stanowiło 37% wszystkich gimnazjów Opolszczyzny, i obejmowało 17% uczniów województwa na poziomie gimnazjalnym. Trzeba podkreślić, iż spośród tych gimnazjów należy wyodrębnić 2 gimnazja dwujęzyczne.

W województwie opolskim nie ma ani jednej szkoły ponadgimnazjalnej z nauczaniem języka mniejszości narodowej niemieckiej. Należy sądzić, że może być to spowodowane między innymi brakami kadrowymi.

W świetle przedstawionych danych można także zauważyć, że w nauczaniu języka niemieckiego występuje relatywnie wysoki udział procentowy liczby takich placówek i mniejszy odsetek dzieci i młodzieży. Może być to spowodowane tym, że placówki z tego typu nauczaniem to w dużej mierze małe, wiejskie szkoły.

Natomiast fakt występowania różnego udziału procentowego dzieci i młodzieży uczącej się języka mniejszości narodowej niemieckiej (w ostatnim roku szkolnym było to: przedszkola — 17% ogółu dzieci, szkoły podstawowe — 31% wszystkich uczniów, gimnazja — 17% ogółu uczniów) może oznaczać, że należy oczekiwać wzmożonego zapotrzebowania na tego rodzaju nauczanie przede wszystkim na poziomie szkół gimnazjalnych, a także można liczyć na inicjatywy tworzenia szkół ponadgimnazjalnych z nauczaniem języka mniejszości narodowej niemieckiej.

Udział przedstawicieli mniejszości niemieckiej we władzach samorządowych na Opolszczyźnie

Od momentu powstania Stowarzyszeń Mniejszości Niemieckiej w roku 1990 jednym z celów mniejszości niemieckiej było uczestnictwo w życiu polityczno-społecznym na szczeblu lokalnym, regionalnym i państwowym.

Sądzić należy, że mniejszość niemiecka ma wpływ na rozwój struktur lokalnych tworzących region, gdyż we wszystkich gminach województwa opolskiego zamieszkałych przez ludność pochodzenia niemieckiego jej przedstawiciele zasiadają w radach gmin, w których stanowią znaczący procent. Powoduje to, iż mogą podejmować uchwały w decydujących kwestiach na poziomie lokalnym we wszystkich obszarach i sferach życia społecznego i gospodarczego, a także planowania budżetów gmin.

W wyborach samorządowych w listopadzie 2006 roku na terenie województwa opolskiego w 43 gminach działały komitety wyborcze, których reprezentantami byli przedstawiciele mniejszości narodowych i etnicznych, w tym: 41 komitetów wystawiło przedstawicieli mniejszości niemieckiej²⁶. Ogółem, w województwie opolskim komitety wyborcze wystawiły 579 kandydatów reprezentujących mniejszość narodową i etniczną, w tym 577 — mniejszość niemiecką.

W wyniku wyborów do rad gmin w województwie opolskim wybrano 327 przedstawicieli mniejszości niemieckiej. W 25 gminach województwa opolskiego przedstawiciele mniejszości niemieckiej stanowią większość w Radzie Gminy, co pozwala im na samodzielne kształtowanie polityki regionalnej. Co więcej, w województwie opolskim są nawet takie gminy, w których radni mniejszości niemieckiej stanowią powyżej 70% liczby radnych w danej gminie.

Tabela 3 przedstawia procentowy udział mniejszości niemieckiej w radach gmin województwa opolskiego po wyborach samorządowych w 2006 roku.

W 26 gminach województwa opolskiego wybrano przedstawicieli mniejszości niemieckiej do pełnienia funkcji burmistrza i wójta, w tym 17 wójtów i 9 burmistrzów.

Tabela 4 obrazuje przedstawicieli mniejszości niemieckiej wybranych w województwie opolskim na wójtów i burmistrzów.

Na 12 powiatów województwa opolskiego w 6 działały Komitety Mniejszości Niemieckiej. W radach powiatu ogółem zasiada 123 radnych, z których 38,2% stanowią przedstawiciele mniejszości niemieckiej, co obrazuje

²⁶ *Sprawozdanie Wojewody Opolskiego w sprawie mniejszości narodowych i etnicznych w województwie opolskim*. Opole 2008, s. 5—7.

Tabela 3

Procentowy udział mniejszości niemieckiej w radach gmin województwa opolskiego
po wyborach samorządowych w 2006 roku

Gmina	Liczba wszystkich radnych	Liczba kandydatów, wystawionych przez komitety wyborcze, reprezentujące mniejszość niemiecką	Liczba wybranych radnych z mniejszości niemieckiej	Udział przedstawicieli mniejszości niemieckiej w radach gmin województwa opolskiego [%]
1	2	3	4	5
Biała	15	13	9	60,00
Bierawa	16	25 (3 komitety)	9	56,25
Chrzastowice	15	16 (2 komitety)	13	86,66
Cisek	15	15	9	60,00
Dąbrowa	15	6	3	20,00
Dobrodzień	15	13	10	66,66
Dobrzeń Wielki	15	17 (2 komitety)	12	80,00
Głogówek	15	11	7	46,66
Gogolin	15	16 (3 komitety)	9	60,00
Gorzów Śl.	15	13	8	53,33
Izbicko	15	15	14	93,33
Jemielnica	15	17 (3 komitety)	12	80,00
Kędzierzyn-Koźle	23	20	2	8,69
Kluczbork	21	6	2	9,52
Kolonowskie	15	15	10	66,66
Kompracheice	15	9	8	53,33
Krapkowice	21	8	5	23,80
Lasowice Wielkie	15	13	8	53,33
Leśnica	15	13	11	73,33
Lubrza	15	4	1	6,66
Łubniany	15	15	14	93,33
Murów	15	16 (2 komitety)	10	66,66
Olesno	15	12	3	20,00
Opole	25	5	1	4,00
Ozimek	22	22	9	40,90
Pawłowiczki	15	26 (2 komitety)	9	60,00
Pokój	15	4	2	13,33

cd. tab. 3

1	2	3	4	5
Polska Cerekiew	15	15	10	66,66
Popielów	15	9	8	53,33
Prószków	15	15	14	93,33
Radłów	15	15	9	60,00
Reńska Wieś	15	15	10	66,66
Strzelce Opolskie	21	24	6	28,57
Strzeleczyki	15	14	11	73,33
Tarnów Opolski	16	13	8	50,00
Turawa	15	11	7	46,66
Ujazd	15	14	3	20,00
Walce	15	15	11	73,33
Zawadzkie	15	15	2	13,33
Zdzieszowice	15	9	5	33,33
Zębowice	15	27 (3 komitety)	13	86,66
Razem		577	327	—

Źródło: Materiał, opracowany na podstawie danych otrzymanych z Opolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Opolu. Opole 2008 r.

Tabela 4

Przedstawiciele mniejszości niemieckiej, wybrani w wyborach samorządowych w 2006 roku na wójtów i burmistrzów w województwie opolskim

Nazwa gminy	Imię, nazwisko wójta/burmistrza	Funkcja we władzach samorządowych
1	2	3
Biała	Arnold Hintera	burmistrz
Chrzastowice	Helena Rogacka	wójt
Dobrodzień	Róża Koźlik	burmistrz
Dobrzeń Wielki	Ryszard Śniezek	wójt
Gogolin	Joachim Wojtala	burmistrz
Gorzów Śląski	Artur Tomala	burmistrz
Izbicko	Brygida Pytel	wójt
Jemielnica	Joachim Jelito	wójt
Kolonowskie	Norbert Kostoń	burmistrz
Leśnica	Hubert Kurzał	burmistrz
Łubniany	Dieter Wystub	wójt

cd. tab. 4

1	2	3
Murów	Andrzej Puławski	wójt
Ozimek	Jan Labus	burmistrz
Pawłowiczki	Jerzy Treffon	wójt
Radłów	Kazimierz Kierat	wójt
Tarnów Opolski	Zygmunt Cichoń	wójt
Turawa	Waldemar Kampa	wójt
Zdzieszowice	Dieter Przewdzing	burmistrz
Strzeleczyki	Bronisław Kurpiela	wójt
Komprachcice	Paweł Smolarek	wójt
Polska Cerekiew	Krystyna Helbin	wójt
Reńska Wieś	Marian Wojciechowski	wójt
Walce	Bernard Kubata	wójt
Cisek	Alozy Parys	wójt
Prószków	Róża Malik	burmistrz
Zębowice	Waldemar Czaja	wójt

Źródło: Materiał opracowany na podstawie danych otrzymanych z Opolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Opolu, Opole 2008 r.

Tabela 5

Przedstawiciele mniejszości niemieckiej województwa opolskiego, wybrani w wyborach samorządowych w 2006 roku do rad powiatu

Powiat	Liczba radnych ogółem	Liczba wybranych radnych, reprezentujących mniejszość niemiecką	Udział wybranych radnych, reprezentujących mniejszość niemiecką [%]
Kędzierzyńsko-Kozielski	24	8	33,3
Kluczborski	19	2	10,5
Oleski	19	8	42,1
Opolski	25	16	64,0
Prudnicki	17	3	17,6
Strzelecki	19	10	52,6
Razem	123	47	38,2

Źródło: Materiał własny, opracowany na podstawie danych otrzymanych z Opolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Opolu. Opole 2008.

tabela 5. Przedstawiciele mniejszości niemieckiej są nie tylko radnymi czy burmistrzami, ale także zasiadają w Sejmiku Wojewódzkim (z 28 kandyda-

tów reprezentujących mniejszość niemiecką wybrano 7 radnych) oraz Sejmie (już po raz kolejny przedstawiciel mniejszości niemieckiej z Opolszczyzny został wybrany na posła RP). Sądzić należy, że stosunkowo duże poparcie dla przedstawicieli mniejszości niemieckiej związane jest z faktem, że tam, gdzie władzę pełnili przedstawiciele mniejszości widoczne są znaczące zmiany, między innymi: zakładanie wodociągów na wsi, budowa oczyszczalni ścieków oraz zbiorników retencyjnych, poprawa infrastruktury i sieci energetycznej.

Podsumowanie

Niemcy stanowią w Polsce największą grupę mniejszościową, której wkład w rozwój ekonomiczny i społeczny oraz kulturalny nie jest bez znaczenia. Niewątpliwie do pojednania między Polakami i Niemcami przyczynia się popularyzowanie i poznawanie kultury niemieckiej zarówno wśród członków mniejszości niemieckiej, jak i wszystkich mieszkańców regionu opolskiego.

Za główne zadanie organizacje i stowarzyszenia mniejszości niemieckiej wyznaczyły sobie zapoznanie społeczności polskiej z kulturą niemiecką, a także przełamanie wciąż jeszcze obecnych polsko-niemieckich stereotypów. Dzięki inicjatywom i przedsięwzięciom społeczno-kulturalnym mniejszość niemiecka oraz jej tradycja, kultura i język, które wchodzą w skład wspólnego Europejskiego Dziedzictwa Kulturowego, stają się bardziej znane i doceniane. Znaczące jest, że odbiorcami tych inicjatyw i przedsięwzięć są nie tylko Niemcy i Ślązacy, ale w równej mierze i Polacy, co powoduje, iż społeczności te wzajemnie się poznają, przenikają oraz integrują, a dialog pomiędzy Polską a Niemcami systematycznie się poprawia.

Wprowadzanie tablic z niemieckimi nazwami miejscowości, stosowanie języka niemieckiego jako pomocniczego w urzędach, nauka języka niemieckiego jako ojczystego w szkołach i przedszkolach, inicjatywa tworzenia szkół dwujęzycznych, niemieckojęzyczna prasa, niemieckojęzyczne programy radiowe i telewizyjne oraz udział przedstawicieli mniejszości niemieckiej we władzach samorządowych województwa opolskiego to tylko niektóre przykłady, które mogą dowodzić, iż organizacje i stowarzyszenia mniejszości niemieckiej wywierają istotny wpływ na rozwój ekonomiczny, społeczny i kulturalny województwa opolskiego, jeżeli to oddziaływanie rozumieć jako działalność i aktywność, odbijającą się echem w całym regionie i dotyczącą większości obywateli województwa.

Można zatem stwierdzić, że mniejszość niemiecka nie tylko przyczynia się do integracji polskiego i niemieckiego narodu, ale także ma swój udział w dorobku regionalnym województwa opolskiego. Wkład kultury niemieckiej w kulturę na Opolszczyźnie jest szansą na rozwój regionu, którego dziedzictwo historyczne oraz współczesne relacje polsko-niemieckie stanowią elementy uzupełniające się.